

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 7 - Number: 25 p. 81-96, Autumn 2023

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyumunda Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar* ** *School in the Adaptation of Foreign Students to the Education System Problems Faced by Managers*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1336933>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
02.08.2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
29.09.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2023

Asya Studies

Mehtap Koçhan
Öğretmen / MEB
kchnkchn47.mhpt@gmail.com
ORCID: 0009-0000-1824-9152

Taha Oğuz
Öğretmen / MEB
tahaoguz11@gmail.com
ORCID: 0009-0003-2497-0554

Nurşan Demir
Öğretmen / MEB
nursandemir@hotmail.com
ORCID: 0009-0008-5317-9741

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilkokul, ortaokul ve liselerde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunları belirlemektir. Araştırmanın diğeri bir amacı da bu konuyla ilgili yapılacak çalışma ve planlamalara katkıda bulunmaktır. Araştırma, nitel araştırma yönetiminin durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veriler 2022 yılında Kızıltepe ilçesindeki ilkokul, ortaokul ve liseler görev yapan üçer okul müdürüyle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Katılımcıların görüşme formu aracılığıyla belirttikleri görüşler içerik analizi tekniğı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından görüşme sırasında alınan ses kayıtları ve görüşme notları bilgisayar ortamına aktarılarak yazılı hâle getirilip kodlanmıştır. Araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe bilmemeleri ve okullarda zorunlu olarak Türkçe eğitim dili olması sebebiyle dil sorunun en önemli sorun olduğı; okullarda yabancı uyruklu öğrenci sayısının artması sebebiyle kültürel çatışmaların ortaya çıktığı ve bu çatışmaların öğrenciler arasında şiddet ve çeteleşmeye sebep olduğı; adrese dayalı kayıt sisteminin yabancı uyruklu öğrencilerin kayıt işlemleri için geçersiz sayılmasının yabancı uyruklu öğrencilerin belirli okullarda yığılmasına sebep olduğı; özellikle ortaokul ve lisede öğrenim gören çocuklarda devam sorununun olduğu, bu çocukların aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çalıştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler okula başlamadan önce belli bir süre dil kursuna yönlendirilmesi yararlı olacaktır. Eğitim politikası hazırlanırken eğitim paydaşlarının görüş ve önerilerinin alınmasında yarar vardır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Uyruk, Göç, Mülteci, Çok Kültürlülük

Abstract

The purpose of this research is to determine the problems faced by school administrators in the adaptation of foreign students studying in primary, secondary and high schools to the education system. Another aim of the research is to contribute to studies and plans on this subject. The research was conducted with the case study design of qualitative research management. The data of the research were collected with a semi-structured interview form. The data was obtained from interviews with three school principals working in primary, secondary and high schools in Kızıltepe district in 2022. The opinions expressed by the participants through the interview form were analyzed using the content analysis technique. The voice recordings and interview notes taken by the researcher during the interview were transferred to the computer, transcribed and coded. In the research, the language problem is the most important problem because foreign students do not know Turkish and Turkish is the compulsory language of instruction in schools; Cultural conflicts arise due to the increase in the number of foreign students in schools and these conflicts cause violence and gang formation among students; The fact that the address-based registration system is deemed invalid for the registration process of foreign students has caused foreign students to accumulate in certain schools; It has been concluded that especially children studying in secondary and high school have attendance problems and that these children work to contribute to the family budget. It would be beneficial for foreign students to be directed to a language course for a certain period of time before they start school. While preparing education policy, it is useful to obtain the opinions and suggestions of education stakeholders.

Keywords: Foreign Nationality, Immigration, Refugee, Multiculturalism

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır.

** Bu çalışma Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğı Kurulunun 14.10.2022 tarih ve E-79906804-050.04.04-71113 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Koçhan, M., Oğuz, T. & Demir, N. (2023). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyumunda Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunlar. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(25), 81-96.

GİRİŞ

Göç, insan topluluklarının yaşadıkları yerden ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel nedenlerle başka bir yere gönüllü ya da zorunlu olarak hareket etmelerine denir. Göçün birçok nedeni olsa da en önemli nedenlerinin başında savaş, çatışma, siyasal olaylar gibi insanların kendi kendilerine yaptıkları krizler, doğal afetler (sel, çığ, hortum, volkan, kasırga, deprem, kuraklık, kıtlık) insanların kendi vatanlarından ayrılma sebeplerindedir. Göçler nedeniyle başka bir ülkeye gitmek zorunda kalan insanlar o ülkede mülteci olarak yerleşmektedir. Mülteci, uyruğu, dini dili, milleti ve belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasal fikirleri sebebi ile zulüm gören veya göreceği korkusu ve endişesi taşıyan bundan dolayı ülkesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan ve bu korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen, iltica ettiği ülke tarafından endişe ve korkuları haklı bulunan kişi veya kişilerdir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi sığınma hakkını şöyle tanımlar: “Herkesin zulüm karşısında başka ülkelere sığınmacı işlemi görme hakkı vardır.” (Madde 14/1).

Zorunlu sebeplerin dışında etkisini her alanda gösteren küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki sınırlar sembolik bir anlam kazanmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle meydana gelen toplumsal değişimler insan ilişkilerini uluslararası boyutlara ulaştırmıştır. Küreselleşen dünyayla kültürel etkileşimler çoğalmış ve bu etkileşimler sonucu çok kültürlü yaşam zorunluluk olmaya başlamıştır. Çok kültürlülük, etnik kültür ile yeni kültürün etkileşimidir. Farklı kültürlerden birçok öğrencinin din, dil, ırk, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey ayrımı yapmadan beraber eğitim görmesi çok doğal karşılanan bir durum olmuştur. İnsan kimliğinin şekillenmesinde kültürün önemli bir rolü vardır. Kültürün yapısında insana özgü değerler insanlar arasındaki etkileşimler, her türlü maddi ve manevi değer ve yapılar vardır.

Ülkelerinden gönüllü ya da zorunlu olarak göç etmek zorunda kalan aileler, göç ettikleri ülkenin sosyal ve kültürel ortamına adapte olmak için uyum mücadelesi verirler. Bu mücadeleyi verenler arasında yetişkinlerin yanı sıra çocuklarda bulunmaktadır. Çocuklar yeni gittikleri bu ülkelerin sosyokültürel yapısının yanında eğitim sistemine de uyum sağlamak zorundadır. Çocuklar için her açıdan farklı olan bu durumlara uyum sağlamaya çalışmak ruh sağlığının bozulmasına ve çeşitli problemlere sebep olabilmektedir.

Göç edenlerin gittikleri yerde uyum sorunu yaşamaları onların ekonomik olarak da sıkıntı çekmelerine sebep olmaktadır. Bu nedenle eğitim, göç edenlerin ilk tercihleri arasında yer bulamamaktadır. Yaşanan bu sorunlar çocukları da etkilemektedir. Çocuklar, aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla okula gitmek yerine başka yerlerde düşük maaşlarla çalışmayı tercih edebilmektedir. Buda çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına engel olmaktadır.

Göç, insanların sosyal açıdan yer değiştirmeleri olarak tanımlansa da kişilerin hayatının her yönünü etkileyip değiştiren bir araç olmuştur. Özellikle küreselleşme ile beraber uluslararası ekonomik ve finansal hareketler, insanların daha çok yer değiştirmelerine sebep olmuştur. Bunların yanında ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesi insanların uluslararası hareketliliğini kolaylaştırmıştır. Özellikle güncel olarak bakıldığında uluslararası göçlerin artması ve insanların yeni kültürler öğrenip yeni insanlar tanınmasına sebep olmuştur. Bununla beraber uluslararası göçle değişik kültürlerden gelen kişilerin etkileşimleri, kültürel adaptasyon sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle küçük yaşta bu duruma maruz kalan bireyler için önemli riskler taşımaktadır. Çocuk ve ergenlerde adaptasyon sorunları oluşabilmektedir. Bu durum çocukların eğitimine de yansımakta ve bu çocuklar göç ettikleri yerlerdeki okullarda çeşitli problemlere karşılaşmakta ve zorluklar yaşamaktadır (Nar,2008)

Sayın, Usanmaz ve Aslangiri'nin (2016) yaptıkları araştırma verilerine göre sığınmacı çocukların büyük bir çoğunluğu sığındıkları ülkedeki eğitime devam ettikleri okullarda ayrımcılık, maddi imkânsızlık, dil ve arkadaş edinme gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle mülteci olarak yeni eğitim sistemi içine giren bu çocuklar ciddi uyum problemleri yaşayabilmektedir. Adaptasyon sürecini engelleyici bu tür durumlar çocuklarda ait olamama ve dışlanma gibi hislerin hâkim olmasına sebep olabilmektedir. Özellikle göç eden çocuk ve ergenlerde gözlenen kişilik çatışması, davranış bozuklukları düşük benlik algısı ve anne-babayla yaşanan sıkıntılı durumlar yaşanan çok ciddi problemler olabilmektedir.

Ergenlik döneminde göç etmek zorunda kalmış bireyler yaşadıkları kültürün dışında yeni bir kültürle karşı karşıya kaldıkları için bu kültürler arasındaki uyumsuzluk sebebiyle seçim yapmak mecburiyeti hissedebilmektedir. Yaşanan bu dengesizlik özellikle ergenlerde davranış bozukluklarına sebep olabilmektedir. Göç eden ergenlik döneminde ki bireylerin uyumlarıyla ilgili dil güçlükleri ve okul başarısızlığı iki önemli faktör olarak öne çıkmakta (Sam,1991). Bunun yanında davranış bozukluğu, benlik çatışması, benlik algısında düşüklük gibi problemler de görülmektedir (Berry ve Sam, 1995).

Göç, travmatik yaşam deneyimleri yaşamış ve kendi ülkelerinden uzakta yaşamak zorunda kalmış çocuklar için zor bir deneyimdir. Savaş ve savaşın sonucu olarak ortaya çıkmış çatışmalı ortamlardan güvenlik gerekçesiyle göç etmek zorunda kalan çocuklar için eğitim, temel bir gereklilik ve hak olduğu kadar aynı zamanda bir tedavi aracıdır. Eğitim, göç eden insanlar için yeni ortamlara ve yaşam şartlarına adapte olmanın ve geçmiş olumsuz yaşam deneyimlerinden kurtulmanın önemli bir aracıdır. Bu nedenle zorlu yaşam olaylarına maruz kalan çocukların en erken şekilde okullara yönlendirilmeleri gerektiği genel olarak kabul gören bir yaklaşımdır. Bu süreçte çocukların sağlık personeli, psikolojik destek verebilecek bu işin uzmanı olan kişiler tarafından yapılmasının önemli olduğu kadar öğretmenler tarafından da uygun bir şekilde desteklenmesi, normalleşmeleri, uyum sağlamaları ve alınan eğitimden sağlanan faydaların katkısını artırmaktadır. Ayrıca eğitimin bir diğer faydası da sadece sığınmacı olarak gelen insanların değil sığınılan ülkedeki insanlara da desteğin artırılması bu sürecin uyumunu kolaylaştıracaktır.

Göç, sadece ülkesini terk etmek zorunda kalan insanların değil, göç alan ülkelerde de sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik etkilere sebep olur. Eğitim ve okul göç edilen ülkeye uyum sağlamadaki kolaylaştırıcı ve katalizör etken olma sebebiyle sığınmacı olarak gelen insanlar kadar sığınılan ülke insanların da uyum ve destekleyici yaklaşımlar geliştirmesinde olumlu bir etken yaratır. Bu sebeple eğitim göçün oluşturduğu olumsuz etkileri azaltmak amacıyla hem sığınmacı olarak gelen insanlar hem de sığınılan ülkedeki insanlar üzerinde kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu süreçlerin başında gelir. Sığınmacı çocukların okullara yönlendirilmesi ve eğitimden faydalanmalarının sağlanması, sığınan insanlar kadar sığınılan ülkelerin de uzun vadede faydasına olan bir durumdur. Eğitim konusu bu nedenle öncelikli olarak ele alınması gereken konuların başında gelir.

Son yıllarda komşu ülkelerde ve özellikle Suriye’de meydana gelen karışıklıklar sebebiyle Türkiye’ye yönelen göç akını başlangıçta geçici olarak görülmüş ve sığınmacılara yönelik uzun vadeli politikalar üretilmemiştir (Özcan, 2018). Geçici olarak görülen bu durum sığınmacılar için çalışmalar yapılmasına engel olmuştur. Bunlardan biride eğitim alanında yapılması gereken çalışmaların yapılmamasıdır.

Ülkemize çeşitli sebeplerle göç etmiş yabancı uyruklu öğrencilere Türk öğrencilerle beraber aynı okul ve sınıflarda eğitim verilmektedir. Yabancı uyruklu öğrenci sayısı çok olan okullarda ayrı sınıflarda kurs verme şansına sahip olanlar olsa da genel olarak aynı sınıflarda karma olarak ders almaktadırlar. Karma sınıflarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler buldukları sınıflarda akademik başarı dışında uyum problemleri de yaşayabilmektedir. Bu durum en çok okulun disiplininden birince derecede sorumlu olan okul yönetimini ilgilendirmektedir. Bu sorunların en aza indirgenebilmesi için okul yöneticilerinin yabancı uyruklu öğrencilerin uyumunu kolaylaştırmaları için çeşitli programlar yapması gerekmektedir.

Yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere ülkemizde yabancı uyruklu öğrenci sayısı özellikle Suriye iç savaşından sonra artması ve bunun göz önüne alındığında yapılması gereken bu öğrencilerin yeni girdikleri sosyal ve kültürel hayatların yanında yeni girmiş oldukları eğitim-öğretim faaliyetleri içeriğinin de bu öğrencilerin daha rahat alışabilecekleri şartlarda çalışmalar olması gerekmektedir. Bu nedenle başta okul yöneticilerinin yabancı uyruklu öğrencilerin uyumunda karşılaştıkları sorunların ne olduğu ve çözüm önerilerinin neler olduğunun araştırılıp tespit edilmesi, bu sorunların çözümü için neler yaptıklarının belirlenmesi, bu konuda yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı gibi bu konuyla ilgili olarak okul yöneticilerine yararlanabilecekleri bir kaynak oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çeşitli sebeplerden dolayı insanlar yaşam alanlarını, ülkesini bırakıp başka yerlere gitmek zorunda kalabilmektedir. Kendi yaşam alanlarının dışına çıktıklarında farklı bir kültür, dil ve ortamlara karşılaştıkları için uyum sorunları yaşayabilmektedirler. Bu güçlüklerin en çok yaşandığı yerler ise okullar olmaktadır (Kılınç, 2014: 2). Yabancı uyruklu öğrencilerin bilmedikleri bir okul ortamına, bilmedikleri bir eğitim öğretim müfredatına dahil olmaları, onlar için çok zor bir süreç olabilmektedir. Okullarda uyum sürecinde zorlanan bu öğrencilerin okula uyumlarını kolaylaştırmak ve öğrenciler arasında eşitliği sağlamaya çalışmak çoğu zaman zor olabilmektedir. Bundan dolayı temel unsurun birey olduğu eğitim kurumlarında sorunların yaşanması da aslında çok doğaldır (İçöz, 2019).

Eğitim-öğretimin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için özellikle yapılması gereken şeylerin başında yabancı uyruklu öğrenci sayısı çok olan okullarda ne gibi sorunlar yaşandığı ve sorunlar sonucunda neler yapılması gerektiği ile ilgili bilgilerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu sorunların belirlenmesinde en önemli görev, okulun işleyişinden birinci derecede sorumlu olan okul yöneticilerine (müdür, müdür yardımcısı ve müdür yardımcısı) düşmektedir.

Eğitim-öğretimin kaliteli bir şekilde devam edebilmesi için sorunların tespit edilip bu sorunların tekrar edilmesinin önlenmesi gerekmektedir. Okul yöneticilerinin bu konuda beraber hareket edip tutarlı davranması da oldukça önemlidir. Bu araştırma ile çeşitli sebeplerle yer değiştirmek zorunda kalıp, gittiği yerde eğitim-öğretim hayatına devam eden yabancı uyruklu öğrencilerin yönetiminde, okul yöneticilerinin karşılaştığı denetim zorlukları ve bu zorluklarla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artış ve eğitim sistemine entegre olmaları amacıyla yapılan çalışmalar okul yöneticilerinin denetim görevini ne derece etkilediği ve neler yaptıklarının tespiti açısından bu çalışma önem taşımaktadır.

Araştırmanın amacı yabancı uyruklu öğrenci sayısı çok olan okullarda okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunları çözme konusunda kullandıkları çözüm yöntemleri ve önerilerinin neler olduğunun belirlenmesidir. “Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunları çözme yöntemleri nelerdir?” sorusu bu araştırma konusunun problem cümlesini oluşturmaktadır. “Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunları çözme yöntemlerine ait düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmış olup bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okulunuzda toplam kaç tane yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır?
2. Yabancı uyruklu öğrenciler, Türk uyruklu öğrencilerle karma sınıflarda mı, ayrı sınıflarda mı eğitim görmektedirler?
3. Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumunu sağlamaya yönelik yaptığımız çalışmalar nelerdir?
4. Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum sürecinde ne tür sorunlarla karşılaşmaktasınız? Bu sorunların çözümüne yönelik yaptığımız çalışmalar nelerdir?
5. Türk uyruklu öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin kaynaşması için okul ve sınıf düzeyinde yaptığımız çalışmalar nelerdir?
6. Yabancı uyruklu öğrencilerin okula aidiyet duygularının güçlenmesi için yaptığımız çalışmalar nelerdir?
7. Sizce yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunların en aza indirilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma “Okul yöneticilerinin yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusunun cevabını bulmak için nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi sınırlı sayıda kişinin katılımı ile gerçekleştirilen ve herhangi bir konunun ayrıntılı bir şekilde araştırılması ve konu hakkında bilgi edinilmesini sağlayan yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Başka bir ifadeyle durumlar ve olaylar katılımcıların kendi bakış açılarıyla anlaşılmasına çalışılır. Durum çalışması herhangi bir olay meydana getiren ayrıntıların tanımlandığı durumlara bağlı temaların ortaya koyulduğu, tanımlanan ayrıntılar ve temalar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarıldığı ve sonunda da bir değerlendirme yapılmaya çalışıldığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2013). Durum çalışmasında bir olayı meydana getiren etkenlerden olan ortam, süreçler, kişiler, olaylar vb. bütün olarak araştırılır ve bu etkenler ilgili durumu nasıl etkiledi ya da durumdan nasıl etkilendi bunun üzerinde yoğunlaşır.

Araştırmada durum çalışması deseni kullanılarak okul yöneticilerinin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimin sistemine uyumlarını sağlamada yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini derinlemesine ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Mardin ili Kızıltepe ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yabancı uyruklu öğrenci sayısı çok olan devlet ilkököl, ortaokul ve liselerinde görev yapan dokuz okul yöneticisi oluşturmaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Okul Türü
M1	Erkek	21	Ortaokul
M2	Erkek	38	İlkokul
M3	Erkek	19	Ortaokul
M4	Erkek	23	Ortaokul
M5	Erkek	26	İlkokul
M6	Erkek	24	Lise
M7	Erkek	30	İlkokul
M1	Erkek	9	Lise
M8	Kadın	7	Lise

Tablo 1’de görüldüğü gibi, okul yöneticilerinden sekizi erkek, biri kadındır. Mesleki kıdemlerine bakıldığında yöneticiler ortalama 20 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Üç tane yönetici ilkokulda, üç tanesi ortaokulda ve üç tanesi lisede görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacı tarafından hazırlanan birinci bölümde demografik bilgileri, ikinci bölümde ise katılımcıların yabancı uyruklu öğrenciler ile karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin buldukları çözüm önerilerini öğrenmeye yönelik soruları içermektedir.

Görüşme formu sorularını hazırlamak için literatür taraması yapılmış olup, görüşme formunun kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla uzman görüşleri de alındıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Oluşturulan soruların anlaşılabilirliğini ve amaca uygunluğunu anlamak için ise belirlenen kademelerden birer yönetici ile yönetici ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda alınan dönütler ile sorulara son şekli verilmiştir. Araştırma da aşağıda belirtilen sorulara cevaplar aranmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılmayı kabul eden yöneticiler ile yüz yüze görüşmeler yapılarak görüşme günleri belirlenmiş ve bu doğrultuda randevu listesi hazırlanmıştır. Görüşme öncesi katılımcılara araştırma ile ilgili ön bilgi verilmiştir. Görüşmeler, araştırmacı ve her katılımcı ile bire bir, yüz yüze ve katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir yerde yapılmıştır. Yaklaşık her katılımcı ile 20-25 dakika görüşme sürmüştür.

Yöneticilerin onayları alınarak görüşmeler sırasında ses kaydı alınacağı belirtilmiştir. Fakat ses kaydına izin vermeyen yönetici ve öğretmenlerin görüşmeleri sırasında ise notlar tutularak görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşme sırasında belirttikleri görüşlerini yazıya aktarırken gizlilik ilkesi gereğince isim belirtilmeyeceği isim yerine bazı kodlar verilerek yazıya aktarılacağı belirtilmiştir. Örneğin M1: Görüşü alınan 1. Müdür, MY1: Görüşü alınan 1. Müdür Yardımcısını ifade edileceği katılımcılara belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

Katılımcıların görüşme formu aracılığıyla belirttikleri görüşleri içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından görüşme sırasında alınan ses kayıtları ve görüşme notları bilgisayar ortamına aktarılarak yazılı hâle getirilip kodlanmıştır. Bu kodlar ortak özelliklerine göre belirli kategorilere ayrıştırılarak temalar oluşturulmuştur. Kodların ve oluşturulan temaların uygunluğu birçok defa okunarak düzenlenmiş ve tanımlanmıştır. Ardından oluşturulan temalara göre yorumlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı : Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar Tarihi : 14.10.2022

Belge Numarası: E-79906804-050.04.04-71113

BULGULAR

Okullarında ya da sınıflarında bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin yönetiminde okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunları belirlemeye yönelik yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi neticesinde, yabancı uyruklu öğrencilerin yönetimi ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri olmak üzere iki tema elde edilmiştir. Her bir temanın da alt temaları ve bu temalara ilişkin bulguları doğrudan alıntılar yapılarak aşağıda yer verilmiştir.

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 2: Okullarda bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayısı.

Sıra	Yönetici Kodları	Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayısı	Okul Türü
1	M1	187	Ortaokul
2	M2	166	İlkokul
3	M3	204	Ortaokul
4	M4	124	Ortaokul
5	M5	177	İlkokul
6	M6	209	İlkokul
7	M7	37	Lise
8	MY1	34	Lise
9	M8	37	Lise

Tablo 2’de belirtilen bilgilere göre yabancı uyruklu öğrenci sayılarına bakıldığında ilkokul ve ortaokulda bu sayıların daha çok olduğu görülmektedir. Ortaöğretim kademesi olan liselerde diğer eğitim kurumları ile yapılan karşılaştırmada bu sayının nispeten daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 2’deki bilgilerden yabancı uyruklu öğrencilerin ilkokul ve ortaokullarda sayı olarak daha çok oldukları, liselerde bu sayının düşük olduğu görülmektedir.

Okulunuzda toplam kaç tane yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır sorusuna okul müdürleriyle yapılan görüşmelerde elde edilen verilere göre okullarında bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayılarının oluşmasında etkili olan nedenlere bağlı olarak kod ve alt kodlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Okullarda Bulunan Yabancı Uyruklu Öğrenciler

Tema: Okullarda bulunan yabancı uyruklu öğrenciler		
Alt Tema	Kodlar	f
Öğrenci Sayısı	Eşit Dağılım	6
	Kayıt Sistemi	4
	Çalışan Öğrenci	5
	Okul Türleri	4

Okullarda bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayılarının eşit bir dağılım göstermemesi ve adrese dayalı kayıt sisteminin yabancı uyruklu öğrencileri kapsamaması sebebiyle bazı okullarda yığılmaya neden olmaktadır. Okul kademeleri arasında öğrenci sayıları farklılıklar göstermektedir. Ortaöğretim kademesinde aile bütçesine katkı sağlamak nedeniyle öğrencilerin çalışmaları devamsızlıklara neden olmaktadır.

Araştırma için yapılan görüşmelerde elde edilen bulgulara bakıldığında yabancı uyruklu öğrencilerin ilkokul ve ortaokullarda daha çok olduğu bu öğrencilerin belirli okullarda kayıt yaptıkları ve okullardaki oranlara bakıldığında eşit bir dağılım göstermediği görülmektedir. Katılımcıların bu soruya yönelik verdikleri cevaplardan elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda;

Okul yöneticisi M1 okulunda yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının fazla olduğunu ve bunların hepsinin Suriye vatandaşı olduğunu söyledi. Ortaokullarda yabancı uyruklu öğrencilerin devam sorununun az olduğunu bu nedenle sayıların fazla olduğunu belirtti.

Okul yöneticisi M3 okulunda yabancı uyruklu öğrencilerin çok olmasının sebebi olarak adrese dayalı kayıt sisteminin yabancı uyruklu öğrenciler için geçerli olmadığına bağladığını söyledi. Bu nedenle kayıtların belirli okullarda yığıldığını ve eşit bir dağılım göstermediğini söyledi.

Okul Yöneticisi MY1 liselerde yabancı uyruklu öğrenci sayısının diğer okul türlerine kıyasla daha az olduğunu, bunun sebebi olarak da lise çağındaki çocukların aile bütçesine katkıda bulunmak için çalışıyor olmaları olduğunu söyledi.

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 4: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıflara Dağılımında Kullanılan Yöntem

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara dağılımı		
Alt Tema	Kodlar	f
Karma Sınıflar	Gruplaşma	5
	Ayrımcılık	4
	Aidiyet duygusu	4
	Kabullenme	3

Çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalan öğrencilerin eğitim hayatlarına devam edebilmeleri için göç ettikleri ülkelerdeki eğitim sistemine katılmaları gerekmektedir. Dil sorunu başta olmak üzere bu öğrencilerin uyumunda okul ve sınıf ortamının aidiyet duygularını geliştirmelerine katkı sağlayacak nitelikte düzenlenmelidir.

Yapılan görüşmelerde yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemi içinde karma sınıflarda ders işledikleri okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Yabancı uyruklu öğrenciler için bazı okullarda dil öğrenimini kolaylaştırmak adına PICTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi) kapsamında Türkçe ve Arapça eğitimcilerinin atandığı ve bu nedenle ayrı sınıflarda eğitim gördükleri bulguları elde edilmiştir.

Görüşme yapılan okul yöneticilerinden M1 bu konu hakkında şöyle ifadelerde bulunmuştur:

“Yabancı uyruklu öğrencilerimiz diğer öğrencilerimiz ile aynı sınıfları paylaşmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin ayrı sınıflarda olması fikrini de pek sevmiyorum. Öğrencilerin kendilerini yaşadıkları yere ait hissetmeleri için bunun önemli olduğunu düşünüyorum.”

Görüşme yapılan bir diğer okul yöneticisi M4 bu konuyla ilgili olarak şu ifadeleri söylemiştir:

Yabancı uyruklu öğrenciler diğer öğrenciler ile aynı sınıfları paylaşmaktadır. Bütün sınıflara eşit bir şekilde öğrenciler paylaştırılmış olup hem okul hem de çevreye daha çabuk adapte olmalarını amaçladık. Eğer ayrı sınıflarda eğitim görselerdi kendilerini tamamen dışlanmış hissedeceklerini düşünüyorum “

Okul Yöneticilerinden M5:

Okuldaki yabancı uyruklu öğrencilerin karma sınıflarda eğitim gördüklerini, ayrıca sadece hiç dil bilmeyen be öğrenmede zorluk yaşayan öğrenciler için sadece bu sorunu yaşayan öğrencilerin olduğu sınıflarda PICTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi) kapsamında atanmış bir Türkçe eğitimcisinin olduğunu ifade etti. Bu sayede dil sorunlarının azalıp daha etkili iletişim kurulduğunu söyledi.

Okul yöneticisi MY1 okulda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin karma sınıflarda eğitim gördüklerini ifade ederek şunları ekledi:

Yabancı uyruklu öğrencilerimiz her sınıf seviyesinde (lise 1-2-3-4) bulunup okulumuzda mevcut 27 şubede eşit bir şekilde Türk uyruklu öğrencilerle birlikte eğitimlerini sürdürmektedir. Bu sayede arkadaşlarıyla daha rahat kaynaşıp oluşabilecek gruplaşmalar önlenmektedir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 5: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okula Uyumunda Yapılan Çalışmalar

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumu		
Alt Tema	Kodlar	f
Okula Uyum	Veli Görüşmeleri	4
	Rehberlik	5
	Kurs	5

Katılımcılara yöneltilen sorulardan biri de yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum sağlamaları için okulda yapılan çalışmalar ile ilgili bir sorudur. Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumlarını sağlamak için çeşitli çalışmalar yapıldığı ifade edilmiştir. Bu çalışmaların okul-aile iş birliği, rehberlik çalışmaları ve destekleme kursları olarak yapıldığı söylenmiş olup ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerin eskiye nazaran daha az uyum sorunu yaşadıkları da görüşme yapılan okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak okul yöneticilerinden M2 şu ifadeleri kullanmıştır:

Öğrenciler genellikle okula ilk geldiklerinde onlarda bir korku eğilimi olduğundan önce o korkuyu ortadan kaldırmaya çalışıyoruz. İlkokulda öğrenim gören çocuklarla çalıştığımız için genellikle oyunlar aracılığıyla yapıyoruz (Bahçede ve spor etkinlikleri ile). Çocuğa iyi bir arkadaş ortamı yaratıyoruz ki çocuk her gün okula gelmeyi istesin.

Bu konuyla ilgili olarak M3;

Dili öğrenmek için kurslar açtık, şu an da bir Türkçe öğreticisi biride Arapça öğreticisi iki öğretmen birebir bu öğrencilerle ilgilenmekte.

M4 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede;

PICTES kapsamında destekleme eğitimi kursu veriyoruz. Okuma ve yazması zayıf olan öğrencilerle ilgili olarak okuma ve yazma çalışmaları yapıyoruz.

M5 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede;

Veli ziyaretleri, okul bahçesinde basit ve eğlenceli oyunlar gibi çalışmalar yaptık.

Bu konuyla ilgili olarak yapılan görüşmelerde MY1;

Suriye uyruklu öğrenciler için rehberlik servisinin yıl içerisinde oryantasyon çalışmaları eğitimleri yapılmaktadır.

İlçe milli eğitim müdürlüğü yıl içerisinde sınavlar yürütmektedir.

PICTES kapsamında Türkçe eğitimcilerde yıl içinde ders vermektedir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 6: Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum sürecinde karşılaşılan sorunlar

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözümleri		
Alt Tema	Kodlar	f
Karşılaşılan Sorunlar	Öğrenciler ile İletişim Sorunu	6
	Veliler ile İletişim Sorunu	7
	Uyum Sorunu	4
	Kültür Farklılığı Sorunu	5
	Davranış Sorunu	5
	Devamsızlık Sorunu	4

Yöneticilere yabancı uyruklu öğrencilerle ne gibi sorunları olduğu soruldu. Tablo, katılımcıların verilen soruya verdikleri yanıtlardan elde edilen bilgilerin içerik analizi sonucunda ortaya çıkan konuları göstermektedir.

Tabloda görüldüğü gibi yöneticiler tarafından yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili sorunlar, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları altında kategorize edilmiş; Öğrencilerle iletişim sorunu, velilerle iletişim sorunu, uyum sorunu, kültürel farklılık sorunu, devamsızlık sorunu ve davranış sorunu olmak üzere altı alt tema bulunmaktadır.

Okul yöneticileri yabancı uyruklu öğrencilerde karşılaştıkları bir numaralı sorunun dil ve iletişim sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, çoğu yabancı öğrencinin Türkçe bilmediği için çocuklarla iletişim kurmakta, anlamakta ve konuşmakta güçlük çektiklerini fark ettiler. Ebeveynlerle iletişim sorunlarına baktığımızda; Farklı dilleri konuşulduğu için yönetici ve veliler arasında ve öğretmenler ve veliler arasında iletişim sorunları olmaktadır. Araştırmaya katılan dokuz yöneticinin tamamı dil ve iletişim sorunları yaşadıklarını bildirmiştir. M2 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede şu sorunlar dile getirilmiştir:

Yaşadığımız sıkıntıların en başında dil geliyor. Çocuk okulda konuşacak kimseyi bulamadığından okula gelmek istemiyor. Bir diğeri çocuklar çok devamsızlık yapıyorlar. Devamsızlık konusunda genellikle aileleriyle konuşarak çözmeye çalışıyoruz. Dil konusunda çocuklarla dışarıda

oyunlarla, sınıfta beden dili aracılığıyla bunu ver-kapıyı aç –kapat göstererek hızlı bir şekilde uyumunu sağlamaya çalışıyoruz. Ve PICTES kapsamında atanmış öğretmenlerimizle yaz aylarında devamsız öğrencileri okula kazandırmaya çalışıyoruz.

M5 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede yaşadıkları sorunları ve çözümlerini şöyle ifade etmiştir;

Akademik başarıları çok yetersiz, dil problemleri var maddi durumları yetersiz olduğu için çoğu öğrenci çalışıyor. Devamsızlık problemi yaşıyoruz. Veli görüşmelerine ağırlık veriyoruz. PICTES destekleme kursu açmışız. Maddi olarak elimizden geldiği kadarıyla yardım yapmaya çalışıyoruz.

Katılımcılar karşılaşılan sorunlardan birinin okula uyum sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Yabancı öğrencilerle konuştuğumuz dil, kültürümüz, yaşam tarzımız vs. Farklı olmaları toplumumuza uyum sağlamakta zorlandıklarını gösteriyor. Kültür, ulusların ana odak noktasıdır. Bireyler kültürlerini terk etmek zorunda kaldıklarında sorunlar yaşayabilirler. Bu nedenle kültürel değerlerini yaşatmak isteyebilirler. Bunun tam olarak mümkün olmadığı durumlarda sorunlar ortaya çıkabilir.

M1 ile yapılan görüşmede şu ifadeler kullanılmıştır;

Kültürel farklılıklar en sık karşılaştığımız sorundu. Kültürel farklılıklardan kaynaklı dil sorunu gelişti. Ancak yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi çalışması yaparak problem çözüldü.

M7 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede şu ifadeler kullanıldı;

Okulumuz ortaöğretim kademesi olduğundan bize gelen öğrenciler eğitim-öğretimin ilk ve orta kısmını Türkiye’de okuduklarından herhangi bir uyum sorunu yaşamamaktadır.

M5 okul yöneticisi ile yapılan görüşmede şu ifadeler kullanıldı;

En çok dil problemi yaşıyoruz. Okul kurallarına uymada sıkıntılar yaşıyoruz. Velilerin öğrencilerine ilgi ve desteği sağlayamadıklarından eğitimde sıkıntılar yaşamaktayız. Birebir rehberlik çalışmalarını ile bu sıkıntıları aşmaya çalışıyoruz.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 7: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Uyruklu Öğrenciler ile Kaynaştırma Çalışmaları

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin kaynaştırma çalışmaları		
Alt Tema	Kodlar	f
Kaynaştırma	Evde Ziyaret	6
	Sosyal Etkinlik	5
	Birliktelik	4

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’de eğitim gören akranlarıyla kaynaşması ve beraber uyum içinde sorunsuz yaşamaları için okul ve sınıf düzeyinde neler yaptıkları ile ilgili soru yöneltildi.

Bu konuyla ilgili olarak okul yöneticilerinin verdikleri cevaplardan ev ziyareti yaptıkları, çocukların yaş ve gelişim seviyesine uygun etkinlikler yaptıkları, eğitim programına yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkelere ait etkinlikler yaptıkları ve bu etkinlikleri sınıfta ders veren öğretmenlerden ders planlarına entegre ederek verildiğini vb. bulgular elde edildi. Öğrencilerin beraber katılacakları ortak etkinliklere yer verildiği söylendi. Bu çalışmaların daha çok ilkökul ve ortaokul düzeyinde gerçekleştiği, ortaöğretim kademesi olan lise de uyum sorunlarının pek yaşanmadığı okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir.

M8 Okul Yöneticisi;

Okul yöneticisi bu konuyla ilgili olarak yabancı uyruklu öğrenci sayılarının az olduğunu ve var olan öğrencilerinde herhangi bir sorun çıkarmadıklarını bunun içinde bununla ilgili çalışmalarını olmadığını söyledi.

M7 Okul Yöneticisi;

Yabancı uyruklu öğrenciler küçük yaşta ülkemize geldiğinde temel eğitim kademelerini ülkemizde okuduklarından ortaöğretim kademesinde herhangi bir uyum sorunu yaşamamaktadır.

MY1 Okul Yöneticisi;

Öğrenciler tüm şubelere eşit bir düzeyde dağıtımı sağlandı. Sınıf rehber öğretmenlerinin özellikle bu öğrenciler ile yakından ilgilenmesi hususu belirtildi. Sınıf içerisinde de ders anlatımında bu öğrencilerle yakın çalışmalar yürütüldü

M1 Okul Yöneticisi;

Yabancı uyruklu ve Türk uyruklu öğrencilerin birbirlerini evde ziyaret etmeleri yönünde çalışma yaptık, okulda aynı sofrayı paylaşınlar diye aynı sofrada buluşmalarını sağladık.

M2 Okul Yöneticisi;

Öncelikle sınıf düzeyinde sınıftaki Türk öğrencilerle tanıştırap onlarında sizin arkadaşlarınız olduğunu, onları okulda yalnız bırakmayıp onlarla oynamalarını söylüyoruz ki uyum sağlasın. Bahçede onları karşılıklı eş seçip birbirleriyle konuşmasını sağlıyoruz. Gönderilen akıllı tahtalardan videolardan yararlanarak onların daha çabuk kaynaşmasını sağlıyoruz.

M3 Okul Yöneticisi;

Aynı sınıflarda okudukları için şu an için uyum problemi yaşamıyoruz.

Altıncı Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 8: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Aidiyet Duygusunu Geliştirme Çalışmaları

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin aidiyet duygusunu geliştirme		
Alt Tema	Kodlar	f
Aidiyet Duygusu	Pozitif Ayrımcılık	3
	Belirli Gün ve Haftalar	4
	Kültürel Ekinlik	7
	Oryantasyon Çalışmaları	6

Okul yöneticilerine yöneltilen bir diğer soru yabancı uyruklu öğrencilerin okula aidiyet duygularının güçlenmesi için yaptıkları çalışmalar ile ilgiliydi. Bu soruya okul yöneticilerinin verdikleri cevaplardan anlaşıldığı üzere bu öğrencilerin ilk başta etkili bir oryantasyon sürecinden geçmeleri gerektiği vurgusunun olmasıydı. Oryantasyon sürecinin yanında kültürel etkinliklerle çocukların geldikleri kültürü rahat bir şekilde ifade edebilecekleri etkinliklere yer verilmesi, ait oldukları kültürde önemli olan belirli gün ve haftaların kutlanması ve bu konularda yabancı uyruklu öğrencilere pozitif ayrımcılık yapılması görüşmelerde elde edilen bulguları oluşturuyor.

Bu konuyla ilgili olarak okul yöneticilerinin yaptığı çalışmalar şunlardır:

M1 Okul Yöneticisi;

Belirli gün ve haftalarda yabancı uyruklu öğrencilerin şiir ve yazı yazmalarını sağladık. Sportif ve müzik çalışmalarında söz konusu öğrencilerin katılımını önemsedik ve uyguladık.

M2 Okul Yöneticisi;

Çocuğu okulun bölümlerinde gezdirip bu okul sizin okulunuz, okulun bahçesinde bir iş varsa beraber yaparak okulun onlara ait olduğunu göstermeye çalışıyoruz. Sınıf içinde resimler yapıp resim köşesine asıyoruz ki sınıfın onlara ait olduğunu bilsinler.

M4Okul Yöneticisi;

Etkinliklerimizde onlara pozitif ayrımcılık yapıyoruz.

M5 okul yöneticisi;

Yabancı uyruklu öğrenciler ile öncelikle bir çalışma yaparken onları dahil etmeye çalışıyoruz. Bu yolla aidiyet duygusunu geliştirmeye çalışıyoruz.

MY1 Okul Yöneticisi;

Okula gelen yardım malzemelerinden öncelikli olarak bu öğrenciler yararlandırılmıştır.

Sınıf ortamında ya da dışarıda bu öğrenciler ile yakından ilgilenilmiştir.

Problemleri olduğundaysa okul olarak elimizden gelen tam desteği sağlıyoruz.

M7 Okul Yöneticisi;

Yabancı uyruklu öğrencilerin okula aidiyet konusunda kişisel olarak herhangi bir sorunları yok ancak yetişkin yaşta ülkemize gelen ebeveynlerinden kaynaklı arafta kalıyorlar. Çünkü ülkemize ait bir aidiyet düşüncesi duygusu olmayan ebeveynleri ve çocuklar üzerinde bu konuda negatif bir etkisi oluyor.

Yedinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Tablo 9: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyumunda Yapılması Gerekenler

Tema: Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumu		
Alt Tema	Kodlar	f
Eğitim Sistemine Uyum	Veli Eğitimleri	5
	Önleyici Tedbirler	3
	Sosyal Yardım	2
	Çok Kültürlülük	4

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunların en aza indirilmesi için yapılması gerekenler hakkında okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde üzerinde durulan önemli başlıklardan bir tanesi çok kültürlülüğün artık azımsanmayacak derecede eğitimin içinde olduğuyla ilgili fikirlerdi. Çok kültürlülüğün bir zenginlik olarak görülmesi ve bu doğrultuda eğitime daha faydalı bir şekilde kullanılması gerektiği, okulların bu konuda gerekli hassasiyeti göstermesi gerektiği ifade edilen bulgular arasındaydı. Veli eğitimlerinin yapılması gerektiği ve bu sayede öğrencilerin daha az problemle okula geleceği belirtildi. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine girmeden önce bir oryantasyon sürecinden geçmesi gerektiğini söyleyen M5 okul yöneticisi bu konu hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

Bana göre yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine girmeden önce 3-4 aylık bir oryantasyon sürecinden geçmeleri gerekiyor. Bu yolla eğitim sisteminde görülen sıkıntılar en aza indirgenebilir.

Maddi olarak yetersiz olan yabancı uyruklu öğrencilerin devam sorunu yaşadığı ve bu nedenle akademik olarak zaten geride olan öğrencilerin daha da gerilediğini söyleyen M4 okul yöneticisi bu konuyla ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

İlkokul düzeninde önleyici tedbirler alınması gerekiyor. Okuma ve yazma öğretimi

Yabancı uyruklu öğrencilerin maddi durumlarına cevap verilerek okula devamları sağlanmalıdır.

Sosyal yardımlaşma kurumu ile e-okul sistemi entegre edilerek devamsızlık ve yardım bir arada değerlendirilebilir.

MY1 okul yöneticisi bu konuyla ilgili olarak yaptıkları çalışmalarını şöyle ifade etmiştir:

Yabancı uyruklu öğrencileri sınıf mevcudu az şubelerde eğitimi sağlamaya özen gösterilmeli.

Türkçe dil eğitimi için uygulamalı dersler verilmeli.

Yazma becerilerinin güçlenmesi için kompozisyon derslerinde birebir çalışmalar yapılmalı.

M7 okul yöneticisi bu konuyla ilgili olarak

Çocuklar küçük yaşta ülkemize geldiğinden eğitim sistemimize uyumları konusunda herhangi bir sıkıntıları olmuyor. Ancak velilerin okula uyumlu çalışmaları konusunda ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Bu konuda ülkemizin eğitim sistemi ve temayülleri konusunda veliler bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul yöneticilerinin karşılaştıkları ilk sorun dil ve buna bağlı olarak ortaya çıkan iletişim sorunudur. Okul yöneticileri öğrencilerle yaşadıkları iletişim sorununu en aza indirmek için okullarında Türkçe öğrenmeyi ve konuşmayı destekleyici etkinlikler yaptıklarını ve öğrencilerle bireysel olarak daha fazla ilgilenmeleri için Türkçe öğretmenleriyle iş birliği yapıldığını vurgulamışlardır. Ayrıca dil farklılığından kaynaklanan bu sorunu çözmek için okul yöneticilerinin Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi (PICTES) kapsamında okullarında Türkçe ve Arapça eğitimcilerinin olduğunu ve ihtiyacı olan öğrencilere ayrı sınıflarda ders verildiği vurgulanmıştır. Halk eğitim merkezlerinde özellikle öğrencilerin ailelerine yönelik dil öğrenimini destekleyici bir dil kursu açılmasını talep ettikleri yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Göçmenlere yönelik uygulanan eğitim programları hayat boyu öğrenmeyi destekleyecek bir biçimde olması gerekmektedir. Bunun için göçmenlere yönelik meslek edindirme programlarının hazırlanması gerekir. Böylece ileriki zamanda göçmenlerin kalıcı hale gelmesi ve ülkeye yerleşmesi durumunda toplum ve iş hayatına uyumu daha kolay sağlanabilecektir. Bu yapılmadığı zaman göçmenlere yönelik bütün harcamalar devletin yükümlülüğü altında kalacaktır. Türkiye'ye gerçekleşen göçlerin büyük bölümünün kalıcı olduğu, pek azının geri döndüğü unutulmamalıdır (Tuncer, 2016).

Dil sorunu, bu konuyla benzer olarak yapılan araştırmalarda vurgulanan ortak noktaların başında gelir. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'ın (2016) yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullardaki yönetici ve öğretmenlerle yaptığı çalışmada karşılaşılan ilk sorunun dil farklılığı olmasına değinilmesi; Uzun ve Bütün'ün (2016) okulöncesi eğitim kurumunda eğitim gören Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştığı sorunlar hakkında öğretmenler ile yaptığı çalışmada dil sorununa dikkat çekilmiş olması; Konan ve Gürsul'un (2021) okul öncesi öğretmenlerinin Suriyeli çocukların öğretiminde karşılaştığı sorunlar üzerine yaptığı çalışmada sınıf içinde farklı öğretim yöntemleri kullanılarak iletişim kurulabileceğini belirtmiş olması araştırma bulgularımızla örtüşmektedir.

Yohani (2010) yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin gittikleri okullarda dil bilmemeleri sebebiyle kendilerini istedikleri gibi ifade edememeleri sonucunda içe kapanma, buna bağlı olarak yalnızlaşma ve diğer çocuklardan ayrı olma, bunun tam tersi olarak saldırgan davranışlarda bulunma, yabancı uyruklu öğrencilerin kendi aralarında gruplaşma gibi durumların yaşandığını söylemiştir.

Patiadino (2008) yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin okula devam etmeme ve okulu bırakma davranışı gösterebileceklerini söylemiştir. Başta dil sorunu olmak üzere okulda görülen akademik sorunlar, sosyal sorunlar, psikolojik sorunlar ve bu sorunlar neticesinde meydana gelen yalnızlaşmanın bu durumlar üzerinde etkili olduğunu söylemiştir.

Okul yöneticileri denklik sorunu nedeniyle yabancı uyruklu öğrencilerin sorun yaşadığını, buldukları sınıf düzeyinin yaşının altında olması sebebiyle okula gelmek istemediklerini ve okula uyum konusunda zorlandıklarını bu sebeple okulda sorun çıkardıklarını bununla beraber okul idaresi olarak sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunun çözümü için milli eğitim bakanlığının gerekeni yapması gerektiği önerilmiştir. Böylece öğrencilerin kendi akranlarıyla aynı sınıfta olmaları hem uyum sorunlarını çözülmesini hem de okulun işleyişinin daha rahat olmasını sağlanacağı elde edilen öneriler arasında olmuştur.

Yabancı uyruklu öğrencilerin maddi olarak sorunlar yaşadıkları, geldikleri ülkede geçim sıkıntısı çektikleri yapılan görüşmelerde okul yöneticilerinden elde edilen bulgular arasında görülmüştür. Bu konuda sosyal yardımlaşma kurumlarıyla iş birliği yapılması okul yöneticileri tarafından önerilen görüşlerden olmuştur.

Maddi sorunların olması, özellikle ortaöğretim kademesi olan liselerde öğrencilerin aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çalışmak zorunda kalmaları ve geldikleri ülkenin eğitim sistemlerinin farklı olmasından kaynaklanan denklik sorununun çözülmemesi sebebiyle öğrencilerin devamsızlık sorunu yaşadıkları ve bunun çözümü olarak bu yetkinin okul müdürlerine verilmesi gerektiği önerilen çözümler arasında olmuştur.

Bu konuyla ilgili olarak Mistry ve arkadaşları (2002) ailelerin maddi refahını ve çocukların sosyal uyumunu araştırmak için çalışma yapmışlardır. Bu çalışmaya 7-18 yaş arası toplam 29 çocuk katılmıştır. Yapılan çalışmaya farklı etnik gruplar dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan etnik gruplar Amerikan vatandaşı (%57), İspanyol vatandaşı (%28), Amerikan yerlisi olanlar (%2) ve İspanyol olmayan Amerikan vatandaşlarından (%23) oluşmaktadır. Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ekonomik düzeyin düşük olması çocukların sosyal olarak uyum sağlamalarında önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Olumsuz etkiler zinciri olarak durumu ifade etmek yanlış olmaz. Bu durumu birbirini etkileyen değişken arasındaki olumsuzluk olarak ifade etmek mümkündür. Yani; ekonomik düzeyin düşük olması sebebiyle ebeveynlerin psikolojik olarak olumsuz etkilendiği ve durumun çocukları da aynı şekilde olumsuz olarak etkilediği ortaya koyulmuştur. Bu durum nedeniyle anne-babaların çocuklarına karşı olumsuz tavır sergiledikleri ve kendilerini çocuklarına karşı yetemedikleri düşüncesi içinde olmalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Çocukları ile git gide daha az kaliteli iletişim kuran anne-babaların çocukların sosyal gelişimlerini ve dolayısıyla sosyal uyumlarını olumsuz olarak etkilediklerini bulmuşlardır.

Farklı kültürlerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin iletişim sorunları, uyum sorunları yaşadıkları, denklik sorunu ve maddi sorunlar nedeniyle devamsızlık yaptıkları bunlara bağlı olarak davranış problemleri gösterdikleri, içe kapanıklık ya da saldırganlık, gruplaşma gibi sorunlar ortaya çıktığı, bunları çözüme aşamasında velilerle iletişim sorunu yaşanması nedeniyle sorunların çözümü basamağında tikanıklık yaşandığı ve okul yöneticilerinin bu konuda okullarında disiplin sorunları yaşadıkları ifade edilmiştir. Bunların çözümü için okul yöneticilerinin ev ziyaretlerinin yapılması, rehber öğretmenler ile iş birliği yapılması, ortak özelliklerin daha çok kullanılması gerektiği, okul aile iş birliğinin daha çok gelişmesi için etkinlikler yapılması gerektiği önerilen görüşler arasında olmuştur.

Okul yöneticilerinin en çok karşılaştıkları bir başka sorun ise adrese dayalı kayıt sisteminin yabancı uyruklu öğrencileri kapsamaması ile ilgili sorundu. Okul yöneticilerinin bu nedenle çalıştıkları okullarda yığılma olduğunu diğer okullara kıyasla daha çok sayıda yabancı uyruklu öğrencilerinin olduğunu söylemişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin okullara eşit bir şekilde dağıtılmaması ve belirli okullarda yığılma olması sebebiyle bu öğrencilerin gruplaştıkları ve Türk uyruklu öğrenciler ile kaynaşma konusunda sürecin uzadığı, dili öğrenmede gecikmelere sebep olduğu araştırmada elde edilen bulgular olmuştur. Okul yöneticileri bu sebeple okullarda yönetsel olarak zorlandıklarını, grup çatışmalarının olduğunu bunları engellemek için bütün okul paydaşlarının iş birliği içinde olması gerektiğini, öğrenciler arasında ayırım yapmadan adil bir yönetim sergilenmesi gerektiğini, millî eğitim ayağında da bu öğrencilerin daha etkili bir eğitim görmeleri için yabancı uyruklu öğrencilerin okullara eşit bir şekilde dağıtılıp kayıt yaptırılmaları gerektiği vb. önerilerde buldukları görülmüştür.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler hazırlanmıştır.

- Araştırma örneklemini değiştirilerek çalışma tekrarlanabilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin velileri ve öğretmenleri ile görüşmeler yapılabilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar üzerinde farklı değişkenleri (göç ettikleri ülke, göç nedenleri vb.) içeren nicel çalışmalar yapılabilir.
- Yabancı uyruklu öğrenciler okula başlamadan önce belli bir süre dil kursuna yönlendirilmelidir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmeleri ve uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için okul öncesi çağ üç yaşında başlamalıdır.
- Dil sorunundan kaynaklanan davranış sorununu çözmek ve akranlarla iletişimi sağlamak için kayıt döneminde yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara eşit olarak dağıtılması zorunludur ve aynı sınıfa birden fazla yabancı uyruklu öğrenci kabul edilemez.
- Eğitim politikası hazırlanırken her konuda işletmecilerin ve alandaki kişilerin görüş ve önerilerinin alınmasında yarar vardır.
- PICTES projesine benzer projeler artırılabilir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırmanın yazarlık katkısı birinci yazar için %40, ikinci yazar için %30, üçüncü yazar için %30'dur.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı : Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar Tarihi : 14.10.2022

Belge Numarası: E-79906804-050.04.04-71113

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Amnesty International (2009). *İki Arada Bir Derede*. London: Peter Benenson House. <https://multeci.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/Turkiyede-Multecilere-Koruma-Saglanmiyor-1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, D., Şahin, N. & Akay, B. (2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1), 8-14.
- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*, Clevedon. UK: Multilingual Matters.
- Berry, J. W. & Sam, D. L. (1995). Acculturative Stres Among Young Immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 0(36).
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma Deseni*, (Çev. Ed.: Demir, SB). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağlar, A. (1997). Yeni Bir Göçmen Türü: Türk Üniversitelerinde Yabancı Uyruklu Öğrenci Olmak. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*. Toplum ve Göç: 20-21-22 Kasım 1996-Mersin: Bildiri (152-162). Ankara: DİE ve Sosyoloji Derneği Yayını.
- Çelik, V. (2005). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çiçekli, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.

- Çöllü, E. F. & Öztürk, Y.E. (2010). Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği). *Journal of Azer Baijani Studies*, 223-239
- Demirezen, M. (2003). Yabancı Dil ve Anadil Öğreniminde Kritik Dönemler. *TÖMER Dil Dergisi*, 0(118), 5-15.
- Dinç, B. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Hakları Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi –Journal of Qualitative Research in Education*, 3(1), 7-25.
- https://www.tbmm.gov.tr/komiyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf
- İçöz, H. (2019). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılınç, E. (2014). Antalya'da Yaşayan Yabancı Uyruklu Aile Çocuklarının Karşılaştığı Eğitim Sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kırdar, G. (2022). Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri, Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mistry, R. S., Vandewater, E. A., Huston, A. C. & McLoyd, V. C. (2002). Economic Well-Being and Children's Social Adjustment: The Role of Family Process in An Ethnically Diverse Low-Income Sample. *Child Development*, 73(3), 935-951.
- Nar, B. (2008). Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oberg, K. (1960). Cultural Shock: Adjustment to New Cultural Environments. *Practical Anthropology*, 0(4), 177-182.
- Özcan, A. (2018). Çok Kültürlülük Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29.
- Özdemir, A. (2006). Okul Kültürünün Oluşturulması ve Çevreye Tanıtılmasında Okul Müdürlerinden Beklenen ve Onlarda Gözlenen Davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-433.
- Patiadino J. M. (2008). Identifying A Theoretical Perspective to Meet the Educational Needs of Twice-Migrated Sudanese Refugees. *Journal of Ethnographic & Qualitative Research*, 0(2), 197-204.
- Sam, D. L. (1991). *Acculturation of Immigrants: A Psychological Survey Among Young Immigrants in Norway*. Bergen: Bergen University Press.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sayın, Y., Usanmaz A. & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, S. (2022). Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Okul İçi Güvenlik Deneyimleri, Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TBMM (2018). Göç ve Uyum Raporu.
- TDK (2023). Türkçe Sözlük.
- Topcuoğlu, R. A. (2013). *Türkiye'de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri Hızlı Değerlendirme Araştırması*. IOM Uluslararası Göç Örgütü. http://www.turkey.iom.int/documents/Child/IOM_Gocmen_Cocuk_Raporu_tr_03062013.pdf adresinden 10.23.2023 tarihinde erişildi.
- Tuncer, M. (2016). Göçmenlere Yönelik Eğitim ve Eğitim Programları. *Eğitime Bakış Dergisi*, 12(36), 9-13.
- Türkiye Göç Raporu (2016). Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Uzun, E. M. & Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yohani, S. (2010). Nurturing Hope in Refugee Children During Early Years Of Post-War Adjustment. *Children And Youth Services Review*, 32(6), 865-873.
